

ӘОЖ378.016: 811.512.122

Г. У. Ахметалиева

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті,
Халықаралық қатынастар факультеті, Қазақстан, қ. Алматы
e-mail: gulshat. ahmetali@mail.ru

Интербелсенді әдістерді қолданудың маңыздылығы

Бұл мақалада интербелсенді оқудың әдістеріне қысқаша шолу жасалды. Интербелсенді әдістемені жоғарғы оқу орындарында қолдану мәселелері- шет тілі және өзге тіл тұрғысында оқыту жүйесінде соңғы жылдары кеңінен сөз бола бастады. Қазіргі таңда өзекті мәселелердің бірі болып саналады.

Кредиттік жүйеде студенттің өз бетінше дайындалуына көптеген жекеленген тапсырмалар беріледі. Сондықтан дәрісханада ұжымдық (жұптық, топтық) оқуға көбірек көңіл бөлу керек деп ойлаймыз. Шағын топтық (немесе жұптық) жұмыстар тіл үйренушілерде бірлік, бірегейлік (корпоративтік) сезім қалыптастырып, сол арқылы өздерінің ұжымға тікелей қатысы бар екендігін аңғартады. Ұжым болып қандай да болмасын тапсырманы орындау қызық та тартымды шаруаға айналады.

Бірлескен жұмыс барысында шағын топ мүшелерінің барлығы да өзара қарым- қатынасқа негізделген (интербелсенді) әрекеттерді (мәселен, тыңдай білу, өз пікірін ұтымды және дәлелді түрде жеткізе білу, ортақ пікір қалыптастырып, бір мәмілеге келу, туындаған дауларды шеше білу, бірлесе шешім қабылдау) атқарады. Мұнда біреудің жұмыстан тыс немесе қалыс қалуы ескітпелі: барлығы да қызу әрекетте болады, барлығы да жұмыстың қорытынды нәтижесіне өз үлесін қосады.

Түйін сөздер: Белсенді әрекеттер, тыңдай білу, бірлескен топтық жұмыс, өзіндік пікір, ортақ шешім, сыйластық.

Г.У. Ахметалиева

Важность использования интерактивных методов

В данной статье сделан краткий обзор интерактивных методов обучения. В последние годы применение интерактивной методики в высших учебных заведениях при обучении иностранному и другим языкам стало актуальным. На сегодняшний день это является одной из самых важных задач.

По кредитной системе есть возможность предоставить множество специальных заданий по которым студент самостоятельно может готовиться. Поэтому, по-нашему мнению, надо больше уделять внимание коллективному (парному, групповому) обучению в аудиториях. Небольшие групповые (или парные) формы работы формируют у обучающихся чувство единства, уникальности, корпоративности. Какое бы ни было задание, коллективное исполнение намного интереснее и этим уже работа становится плодотворной.

В ходе совместной работы все небольшие члены групп выполняют взаимноответственные, интерактивные действия, основанные например, на умении слушать, умение передавать мобильно и в аргументированном виде свое мнение, формируя общее мнение, прийти к единому решению, умению решать споры, объединив усилия, принять единое решение. Члены групп все активно работают, не должно быть воздержавшихся и изолированных от группы. Каждый старается внести определенный вклад для достижения совместной работы.

Ключевые слова: методы обучения, умение слушать, совместная групповая работа, сотрудничество, интерактивные способы, преимущества, свое мнение, совместные решения.

G. Ahmetalieva

The importance of using interactive methods

This article deals with a brief review of interactive methods of teaching. Using interactive methods in teaching foreign languages is one of the priorities of higher education system which is widely discussed nowadays.

According to the credit system of education students have the advantage to work individually in pairs, in group which encourages them to consolidation and collaboration.

During their joint work (task) students are involved into interactive training of skills: listening, speaking, sharing their opinions, organizing group – discussions to come to a single point of view and to a single decision.

Classes discuss certain topics in team (all students are involved) trying hard to make a great contribution to attain joint activities.

Key words: methods of teaching, joint group work, collaboration, interactive ways, advantageous. common decisions, own point of view.

«Жаңаша жаңғыртып оқыту жүйесінде» үйренуші бұрынғы дәстүрді ұғымдардағыдай әрекетсіз, енжар тұлға емес, ол- оқыту процесіне бастан- аяқ қатыстырылатын, танымдық іс- әрекетін толық іске қосқан белсенді тұлға. Студенттің жоғарғы белсенділігі тіл үйрену процесінде аса пәрменді болуы қажет. Тілді үйрену студенттің іс- әрекеті арқылы жүзеге асқанда ғана нәтижеге жетеді [1].

Жоғары белсенділік әдістемесі – шет тілі және өзге тіл тұрғысында оқыту жүйесінде соңғы жылдары кеңінен сөз бола бастаған әдіс. Бұған тән бірнеше тәсілдерді қарастырайық. Сабақта тілдік қатынас үш түрлі жолмен іске асырылады.

1. Жұптық
2. Топтық.
3. Ұжымдық

Студенттің өз ойын анық, батыл жеткізе білуіне, ой- пікір алмасып, сөз мәдениетіне жетік болудың тиімді әдіс- тәсілдерін меңгеруді үйренуіне пікірсайыс сабақтарының орны ерекше деп білеміз. Осы арқылы ұжымдық, яғни көп болып ойласып, дұрыс шешім қабылдай білуге де тәрбиелейміз.

Кредиттік жүйеде студенттің өз бетінше дайындалуына көптеген жекеленген тапсырмалар беріледі. Сондықтан дәрісханада ұжымдық оқытуға көбірек көңіл бөлу керек деп ойлаймыз. Шағын мақаламызда осы тәсілді сабақта қолдану жолдарына тоқталуды мақсат тұттық. Бұл тәсіл былайша өрбиді. Алдымен жұптық оқыту қалпында тілдік қатынас екі студенттің арасында жүреді. Ондағы негізгі мақсат- екі студенттің өзара тілдесу ерекшеліктеріне, қабілетіне, тілді білу дәрежесіне т.б сүйене отырып, іске асырылады. Мұнда студенттер екі-екіден жұпқа әр жұп жеке тапсырмалар бойынша жұмыс істейді де, олардың сыңарлары бір- бірімен ауысып отырады. Жұптық қалыппен тілді үйретудің ерекшелігі : ол диалог арқылы іске асады да, тілдік қарым- қатынастың ауызша түрін дамытуға себін тигізеді.

Тілді топтық форма арқылы оқыту арнайы құрылған шағын топтар (4-5 студент) және оқытушының алдына қойған мақсатына

сай құрылады. Бұл тәсіл студенттер арасында қарым- қатынасты жақсартады, дұрыс сөйлей білуге жағдай жасайды.

Оқытудың ұжымдық қалпы жұптық және топтық қатынастарды өзара біріктіреді. Өйткені оқыту, сөйлесу процесі бүкіл топтағы студенттермен де, жеке- дара екі студенттің арасында да жүреді.

Тіл үйренудің ұжымдық формасы дегеніміз- студенттің бүкіл топтағы студенттердің әрқайсысымен жеке сұхбаттасуы арқылы олардың екеуінің бір- бірін үйретуі, оқытуы, студенттердің бірінен- екіншісінің үйренуі, пікір алмасуы, және әр жұп сыңарларының ауысып отыруы нәтижесінде бүкіл ұжым мүшелерінің түгер қамтылып, әрі жұптық, әрі топтық тілдік қатынастың жүзеге асуы.

Ұжымдық оқыту тәсілі бойынша топта 10 студент болса, әрқайсысының өз жұбы болуы тиіс. Топ өз ішінде екіге бөлінеді. Барлығы қосылған кезде ұжым болады. Алдымен студенттердің назарын сабаққа аудару мақсатында тілдік ортаға енгізу үшін сұрақ- жауап жаттығулары жүргізіледі [2].

Мысалы:

1. Бүгін аптаның қай күні?
2. Бүгінгі ауа- райы саған ұнай ма?
3. Бәрімізге ортақ қандай планетада өмір сүріп жатырмыз?
4. Туған жерінде өзен- көл бар ма?
– Шығыс Қазақстанда Марқакөл деп аталатын көл бар .

Осылайша сұрақтарға жауап алып болған соң жұптық оқытуға көшеміз.

Тапсырма: Көршіңізден ауыз су туралы, Қазақстанның өзен- сулары туралы сұхбат алыңыз. Тапсырма жеке жұпқа карточкаларға жазылып беріледі.

1. Алматыда ауыз су мәселесі қалай ?
2. Арал теңізінің жағдайы қалай
3. Қазақстандағы қандай көлдерді білесіз?
4. Экология комитеті Балқаш мәселесін біле ме?
5. Қазақстан жер асты суларына бай ма?

Жұптық сұхбаттасудың маңызы- сөздерді қайталау, еркін де дұрыс қолдануға, грамма-

тикалық материалды, конструкцияны орындады қолдануға үйрету. Сөхбаттасу студенттерді дұрыс интонациямен сұрақ қоюға, сөйлесудің бір қалыптылығына дағдыландырады. Сұрақ қою арқылы сұхбат алып жаттығады. Сұхбаттың мақсаты- тыңдауды жақсы дамыту. Белсенділік танытқан 1-2 жұптың жауабы тыңдалады, әр жұптың жұмысын оқытушы жетік қадағалап, бағалап отырады.

Бұл тапсырма орындалып болған соң, топтық тапсырмалар беріледі. Екі топтың басшысы тағайындалуы міндетті. Топ басшыларына дайын сұрақтар ұсынылады [3].

1-топтың сұрағы: 1. Әлемнің қай елдерінде су тапшы?

2. Қазақстанның қай облысында су тапшы?

3. Қай елде суды сатып ішеді, тасып ішеді?

2- топтың сұрағы: 1. Көршілес Қытай елінде су тапшы ма?

2. Қазақстанның қай облыстары сулы өлке?

3. Қай елдерде су өте қымбатқа бағаланады?

Осы сұрақтар бойынша әр топтың жауабын тыңдап, оқытушы бағалайды.

Лексикалық тақырыпқа көшпес бұрын таныс емес сөздермен жұмыс жүргіземіз. Сөздерді тізбектеп оқытып болған соң, әр алуан тапсырмалар орындаймыз. Мысалы:

а) сөздердің антонимін беріңіз.

ә) сөздерді аударыңыз.

б) кейбір сөздерге жағдаят құраңыз:

1- топқа: маңызды, табиғи, бүлдіру;

2-топқа: пайдалану, үнемдеу, қауіп сөздері беріледі.

Мысалы: пайдалану- 1.Халықаралық қатынастар факультетінде әр түрлі тілдер оқытылады. Әр сабақта әр түрлі тілде сөйлеп жаттығамыз, күніне өз қажетімізге қарай бірнеше тілді пайдаланамыз.

Пікірсайыс әдісіне көшпес бұрын, алғашқы қиындықтардан, алып шығуда жұптық, топтық жұмыс тәсілдері қолданылды. Пікірсайыс сабақтарын өткізу үшін жақсы жағдаят пен тақырыптың дұрыс таңдалғаны жөн. Тақырып сәтті болған уақытта студенттердің сабаққа деген қызығушылығын оятып, білім іскерліктерін, шығармашылық мүмкіндіктерін дамыта аламыз.

Осындай мақсатта алынған сабақтың тақырыбы: «Су- әлемдік маңызы бар мәселе».

Сабақтың мақсаты: 1. Студенттің өз пікірін ашып айтуға; 2. Өзгелердің пікірімен санаса білуге дағдыландыру, кәсіби сөйлеу біліктілігін

дамыту, сөздік қорын дипломатиялық терминдермен байыту.

Сабақтың әдісі: мәтінмен жұмыс, пікірсайыс.

Сабақтың барысы: Мәтінмен төмендегідей жұмыстар жүргіземіз:

1. Оқыту.

2. Кейбір күрделі тұстарын аудару.

3. Мәтіннің мазмұны бойынша толық түсінгендерін тексеру үшін топтарға бір- біріне сұрақтар қойғызу.

4. Мәтін бойынша жоспар құру.

5. Жоспар негізінде мазмұндату.

Мәтінді толық меңгертіп болған соң, үйге төмендегідей тапсырмалар беріледі:

1. Су мәселесіне қатысты баспа материалдарын, теледидар, интернеттегі сайттардан мәліметтер жинау.

2. «Су- тіршілік көзі» атты шығарма жазып келу.

3. «Қазақстанда су мәселесі толық шешілген бе?» атты пікірсайысқа дайындалып келу.

Келесі сабақ «Қазақстанда су мәселесі толық шешілген бе?» атты пікірсайыс түрінде өтеді. Пікірсайыс әдісінде көп мәселелер қаралуы керек. Мұнда дұрыс сөйлеу ерекшелігінің маңызы зор. Дұрыс сөйлеу үшін айтушы тыңдаушының назарын өзіне аудара білуі тиіс, сұхбаттасымен байланыс жасап, әңгімелесіп, одан шыға білуі тиіс, тыңдаушыны өзіне қаратып, сұхбаттасын қызықтыра отырып, тыңдаушы ықпалын тоқтата білуі керек. Оны сөзге тартып, пікірін біліп, пікір-таласқа, талқылауға шақырып, сұхбаттасынан соңғы мақсатқа байланысты қажетті жауап ала білуі тиіс. Ал осы міндеттерді орындау үшін айтушы білуге тиіс мәселелер оның тактикасы болып есептеледі. Ол ең бірінші, тыңдаушы назарын аударуға қажетті сөйлеу клишелері, байланыс жасауға қажетті сөйлеу клишелері және вербальды емес құралдар, жағдаятқа сәйкес келетін сөйлеу этикеттерінің формулалары, емеурін түрлерін білудің маңыздылығы, сұхбаттасын сөзге тартудың жолдарын маңгеруі керек. Сұхбаттасының пікірін білуі үшін сұрақты дұрыс орынды қоя білуі тиіс, басқа пікірлермен келісу, келіспеушілікті білдіру жолдарын игеріп, қарсы пікір айтудың ретін дұрыс меңгеруі керек.

Пікірсайыс барысында студентке төмендегідей клишелерді меңгерту шарт: мен сенің пікіріңмен келісемін, менің ойымша, мен сенімен мүлде келіспеймін, сен қалай ойлайсың? т.б.

Пікірсайыс сабағы барысында оқытушының ролі өте маңызды. Себебі, оқытушы бұл сабақта негізгі рөлді атқарады. Оқытушы мынандай ережелерді басшылыққа алады: сабақта жайлы, достық қарым- қатынас орнату, студенттерді сынамау, сөзін бөлмеу, ауыстырмау, олардың белсенділігін ынталандыру, қызықтыру, сабақтың өн бойында олардың сөйлеу әрекеттерін қуаттап, жоғары бағалау.

Пікірсайыс барысында төмендегі сұрақтарға толық жауап алынады:

1. Қазақстанда су «дертке» ұшыраған ба?
2. Қазақстандағы шипалы сулар қай аймақтарда орналасқан?
3. Қазақстанда су қоры қандай?
4. Қазақстанда су тапшылығы бар ма?
5. Экология комитетінде су мәселесі қалай қаралуда?
6. Қазақстанда су мәселесі толық шешілген бе?

Қорытынды пікірді оқытушы жасайды. Студенттер оқытушыдан кез келген көзқарасты (позицияны, идеологияны) ұстамдылық, төзімділік және сыйластық тұрғысынан қалайша қабылдауға болатындығын үйрену керек. Олар пікірталастың демократиялық сипатта болуы тек сондай ұстаныммен байланысты екендігін ұғуы қажет. Ұстаз пікірталаста шәкірттерін өз позицияларын нақты айқындап, оларды тыңдаушыларға жеткізіп, дәлелдей білуіне үйренуге шақырады. Ол студенттерге ақиқатты дайын күйінде ұсынбай, оны қалайша іздеп тауып, қорғауға болатындығын көрсетеді [4]. Қорыта айтқанда, осындай сабақтардың нәтижесінде студент пікір айтуға дағдыланады. Олардың сөйлеу икемділігі мен дағдылары барынша дами түседі. Студенттер өз ойын ортаға салуға, сөйлеу шеберлігін дамытуға мүмкіндік алады.

Әдебиеттер

- 1 Қадашева Қ. Қазақ тілін оқыту әдістемесі. – Алматы: Мұрагер, 2005.-176 б.
- 2 Күзекова З.С. Қазақ тілінің практикалық курсы. – Алматы: Ғылым, 2001.-218 б.
- 3 Күзекова З., Жусанбаева С., Жарқынбекова Ш., Әлімбек Г. Қазақ тілі. – Алматы: Раритет, 2008.- 216 б.
- 4 Әлімов А. Интербелсенді әдістемені ЖОО-да қолдану мәселелері. – Алматы, 2013.-448б.

References

- 1 Kadasheva K. Kazakh tilin okytu adistemesi. – Almaty: Murager, 2005.-176 b.
- 2 Kuzekova Z. Kazakh tilinin praktikalyk kursy. – Almaty: Gylym, 2001.- 218 b.
- 3 Kuzekova Z., Jusanbaeva S., Jarkynbekova Sh., Alimbek G. Kazakh tili. – Almaty, «Raritet», 2008.-216 b.
- 4 Alimov A. Interbelsendi adistemeni JOO-da koldanu maseleleri.- Almaty, 2013.-448 b.